

УДК 327.7:2-67

DOI DOI 10.35433/PhilosophicalSciences.1(97).2025.30-38

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЄДИНОЇ ПОМІСНОЇ ЦЕРКВИ

Т. Р. Кобетяк*

У статті досліджено євроінтеграційні процеси в Україні, які охоплюють не лише економічну, політичну та правову сфери, а й духовну, відіграючи ключову роль у формуванні національної ідентичності. У сучасному світі духовна складова стає невід'ємною частиною міжнародних відносин та інструментом посилення позицій держави на глобальній арені. Доведено, що створення Єдиної Помісної православної церкви є стратегічним кроком на шляху до зміцнення суверенітету України та її територіальної цілісності. Встановлено, що об'єднання навколо власного релігійного центру сприяє інтеграції до європейського середовища. У статті обґрунтовано, що процес духовного єднання українців не лише впливає на релігійне життя, а й формує міжнародний імідж держави, оскільки духовна незалежність є однією з демократичних цінностей, що лежать в основі Європейського Союзу. Проаналізовано вплив державної політики у релігійній сфері на євроінтеграційний вектор розвитку України, зокрема, роль об'єднання православних церков у контексті гармонізації міжконфесійних відносин і зменшення впливу зовнішніх сил. Визначено, що формування Помісної церкви є не лише внутрішньою справою релігійних громад, але й вагомим політичним і соціальним чинником, який сприяє консолідації українського суспільства та забезпеченню його духовної безпеки. Доведено, що духовна незалежність України стає важливим елементом на шляху до реалізації європейських стандартів, адже вона базується на принципах свободи віросповідання, релігійної толерантності та захисту прав людини. Охарактеризовано події Євромайдану, які засвідчили, що релігійні громади можуть відігравати роль активного соціального суб'єкта, спрямованого на підтримку демократичних змін та інтеграцію в європейський простір. Водночас політика церковних організацій та їх вплив на суспільство суттєво залежать від центру, звідки вони керуються. У зв'язку з цим підкреслюється необхідність того, щоб держава активно забезпечувала рівновагу між національною безпекою і правами людини, зокрема свободою віросповідання. Також потрібно здійснювати процедури припинення діяльності організацій, пов'язаних із РФ, з дотриманням принципів релігійної толерантності та поваги до прав громадян.

Ключові слова: євроінтеграційні процеси, Помісна церква, міжрелігійний діалог, ПЦУ, УПЦ, Томос, автокефалія, релігійна безпека.

* Тарас Кобетяк / Taras Kobetiak, аспірант кафедри філософії та політології (Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна)
kobetiakt@gmail.com

ORCID: 0009-0005-5081-3717

EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE FORMATION OF A UNITED LOCAL CHURCH

T. R. Kobetiak

The article examines the European integration processes in Ukraine, which encompass not only economic, political, and legal reforms but also the spiritual sphere, which plays a key role in shaping national identity. In the modern world, the spiritual dimension has become an integral part of international relations and a tool for strengthening a state's position on the global stage. It is proven that the establishment of a Unified Local Orthodox Church is a strategic step toward strengthening Ukraine's sovereignty and territorial integrity. It has been established that unification around a national religious center contributes to integration into the European environment. The findings suggest that the process of spiritual unity among Ukrainians not only influences religious life but also shapes the country's international image, as spiritual independence is one of the democratic values underpinning the European Union. This paper analyzes the impact of state policy in the religious sphere on Ukraine's European integration path, particularly the role of uniting Orthodox churches in the context of harmonizing interfaith relations and reducing the influence of external centers such as the Moscow Patriarchate. It has been determined that the formation of a Local Church is not only an internal matter for religious communities but also a significant political and social factor that contributes to the consolidation of Ukrainian society and the safeguarding of its spiritual security. It has been proven that Ukraine's spiritual independence becomes a crucial element in pursuing European standards, as it is based on the principles of freedom of religion, religious tolerance, and the protection of human rights. The article explores the events of Euromaidan, which demonstrated that religious communities can act as active social agents supporting democratic changes and integration into the European space. At the same time, the policies of church organizations and their influence on society largely depend on the center from which they are governed. In this regard, the article emphasizes the necessity for the state to actively maintain a balance between national security and human rights, particularly the freedom of religion. It is also necessary to implement procedures for the cessation of activities of religion organizations linked to the Russian Federation while adhering to the principles of religious tolerance and respect for citizens' rights. This approach will help prevent cases of discrimination and ensure freedom of religion for all believers in Ukraine.

Keywords: Euro-integration processes, Local Church, interfaith dialogue, OCU, UOC, Tomos, autocephaly, religious security.

Постановка проблеми. Духовна незалежність є важливою становлення сучасної Української держави, особливо в умовах її прагнення до інтеграції з європейською спільнотою. Формування Єдиної Помісної православної церкви має посприяти зміцненню національної ідентичності, консолідації суспільства та подоланню зовнішнього впливу, що є важливим для духовної автономії.

Євроінтеграційні прагнення передбачають впровадження духовної незалежності, адже вони вимагають зміцнення власної самобутності на всіх рівнях. "Фактично процес, який ми зараз розпочали, нагадує процес європейської інтеграції України", – зазначив патріарх Філарет на міжнародній конференції "Україна за часів незалежності: погляд Православної церкви Київського патріархату на суспільство, що змінюється" [1: 410], підкреслюючи взаємозв'язок між духовною незалежністю та європейським вектором розвитку країни.

Створення ПЦУ та проведення Об'єднавчого собору українських православних церков 1 грудня 2018 р. стало важливим кроком у формуванні Єдиної Помісної церкви, що дозволило Україні отримати Томос про автокефалію. Це не лише зміцнило внутрішню єдність вірян, але й поклало початок подоланню впливу зовнішніх сил, зокрема московського патріархату, що є важливим для забезпечення духовної незалежності.

Втім, це лише початковий етап формування Єдиної Помісної церкви в Україні. Для повної реалізації духовної автономії необхідно налагоджувати міжрелігійний діалог, спрямований на подальше об'єднання українських християнських конфесій, зокрема усунення розбіжностей між ПЦУ та іншими православними деномінаціями. Крім того, важливим є інтеграція греко-католицької церкви в загальний контекст Помісної церкви, що

сприятиме створенню єдиного духовного простору в Україні.

Це дозволить не тільки посилити внутрішню згуртованість, але й сприятиме євроінтеграційним процесам, оскільки вони передбачають забезпечення свободи віросповідання та духовної незалежності. Водночас, важливо, щоб усі ці кроки відповідали європейським нормам і стандартам, гарантуючи права людини та сприяючи розвитку громадянського суспільства в контексті європейських цінностей, зокрема демократичних принципів, толерантності та взаємної поваги.

Мета статті полягає у визначенні взаємозв'язків між становленням Єдиної Помісної церкви та євроінтеграційними процесами України, а також визначенні впливу цієї церкви на розвиток духовної незалежності та національної ідентичності українців. Завдання дослідження – проаналізувати зв'язок між духовною незалежністю та європейським вектором розвитку України, оцінити роль створення ПЦУ та отримання Томосу в контексті євроінтеграційних процесів, а також визначити значення міжрелігійного діалогу для забезпечення стабільності та розвитку країни в умовах євроінтеграції.

Аналіз досліджень і публікацій.

Дослідження питання євроінтеграційних процесів України у контексті формування Єдиної Помісної православної церкви демонструє тісний зв'язок між релігійною, політичною та соціальною сферами. У книзі "Майдан і Церква" за редакцією О. Горкуші і Л. Филипович [12], а також у працях О. Кисельова висвітлюється роль релігійних спільнот у суспільно-політичних процесах, зокрема під час Євромайдану. У монографії А. Кобетьяка "Релігійна політика України на шляху формування Помісної православної церкви" [10] звертається увага на те, що створення Помісної церкви є не лише релігійним, але й політичним феноменом, який сприяє утвердженню духовної незалежності України. Доповнює цю тематику дисертація Л. Григорович [3], яка акцентує на важливості Помісної православної церкви у зміцненні національної ідентичності та забезпеченні духовної безпеки країни. Значний внесок

у дослідження цієї теми також зробили В. Єленський, який розглядав релігійний чинник у контексті національної безпеки, А. Колодний, відомий своїми роботами про релігійний плюралізм і толерантність, та О. Саган, що аналізував історичні передумови формування єдиної церкви в Україні. Водночас, чіткої кореляції між євроінтеграційними процесами та формуванням Помісної православної церкви досі не встановлено, що свідчить про необхідність поглибленого вивчення питання з метою виявлення взаємозв'язків між духовною незалежністю, релігійною політикою та інтеграцією України до європейського простору. Такий аналіз дозволить краще зрозуміти роль релігійного фактору у зміцненні національної ідентичності та гармонізації суспільних відносин у контексті демократичних перетворень.

У статті використовуються історичні джерела, офіційні документи, а також інформативні матеріали, розміщені на вебсайтах релігійних організацій, органів державної влади та інших інституцій. Для досягнення мети та виконання завдань роботи застосовуються загальнонаукові методи, такі як синтез, аналіз, порівняння, а також методи контент-аналізу та історико-теоретичного дослідження.

Дискусія та результати. Україна завжди була тісно пов'язана з Європою завдяки своїм культурним, історичним і релігійним зв'язкам. Ці процеси зближення можна простежити навіть у глибокій давнині. Зокрема, релігійна ситуація на території сучасної України відіграла ключову роль у цьому аспекті, адже саме хрещення Русі стало визначальним моментом для духовного та культурного зближення з європейськими традиціями. Так, уже в 997 р. було створено Київську митрополію, яка увійшла до складу Константинопольського патріархату [16], а шлюби між представниками європейських правлячих династій і руськими князями значно зміцнювали ці зв'язки, інтегруючи Київську Русь у загальноєвропейську систему відносин. Важливу роль відіграла і Берестейська унія 1596 р., результатом якої стало формування Греко-католицької церкви,

чия мета полягала у спробі зближення з західноєвропейськими традиціями.

Під час національно-визвольних змагань початку ХХ ст. тема створення автокефальної церкви отримала новий розвиток. Саме на III Всеукраїнському військовому з'їзді 1917 р. в Києві, після постанови про незалежність України, була прийнята постанова й про незалежність Української церкви від Російської, тобто про автокефалію Української церкви. Це рішення згодом було затверджено на Всеукраїнському Церковному Соборі 1918 р. [1: 12–14]. Такі події стали важливим кроком у боротьбі за духовну незалежність, яка завжди була невіддільною частиною процесу національного становлення.

Після здобуття Україною незалежності, питання духовної автономності набуло нового значення. При цьому уже на момент 2013 р. значна частина послідовників основних релігійних течій позитивно ставилася до євроінтеграційного курсу, що відображало широку підтримку серед вірян європейських цінностей та прагнень до зміцнення духовної та політичної незалежності. Згідно з результатами досліджень Інституту соціології НАН України, за вступ у Євросоюз висловлювались 75,4 % греко-католиків і 42,1 % православних (цей показник був вищим у прихильників УПЦ КП (59,7 %) [2: 41–45]. При цьому на хвилі піднесення зацікавленості у європейському векторі, лідери релігійних громад не стояли осторонь. Так, 30 вересня 2013 р. голови 10 Церков і релігійних організації України прийняли звернення до українського народу. Його зміст полягає в позитивній оцінці євроінтеграційних прагнень керівництва країни. З іншої сторони, у зверненні також наголошується, що "Україна обере для себе найкращий шлях розвитку через суспільну дискусію" [14: 165].

Хоча низка науковців, зокрема Тетяна Калениченко та Олег Кисельов не схильні вважати релігію визначальним чинником Майдану [8], різні релігійні напрями та церкви були присутні під час тих подій та мали певний вплив на їх розвиток. Це

яскраво висвітлюється у книзі "Майдан і Церква" за редакцією Людмили Филипович і Оксани Горкуші [12].

Релігія стала важливою складовою частиною життя Майдану, як у публічній, так і у приватній сферах. Священнослужителі не лише молились за протестуючих і підтримували їх зі сцени, але й проводили молебні в молитовних наметах, поширюючи Євангелія серед учасників протестних акцій. Діяльність православних і греко-католицьких священників, а також протестантських пасторів і проповідників суттєво підтримувала моральний дух протестувальників. Ця духовна підтримка стала, без сумніву, однією з найважливіших функцій релігії на Майдані, а, відтак, і у контексті євроінтеграційних процесів.

Окрім того, варто зазначити і офіційну позицію церковних організацій. Від самого початку Майдану всі основні конфесії певною мірою були залучені до революційних подій, з одного боку, висловлюючи своє офіційне ставлення до них, а з іншого – активно впливаючи на паству через проповіді та соціальну діяльність.

На початок 2013 р. з 36995 релігійних організацій домінуючу частку (67 %) займала УПЦ [4]. Більшість офіційних звернень її представників впродовж кінця 2013-початку 2014 рр. були направлені не на підтримку протестувальників чи влади, а на засудження насильства. Така реакція, перш за все, була зумовлена тогочасною політичною ситуацією в країні та відношенням між церковними і державними структурами (хоча як УПЦ КП, так і УПЦ мали однакові законодавчі права, однак остання користувалася підтримкою державної влади та персонально В. Януковича, який був її вірянином). Офіційно УПЦ дотримувалась обережної нейтральної позиції, водночас, багато її священників та послідовників тримали євроінтеграційний дискурс і приймали активну участь у Майдані. Про це свідчить, зокрема, звернення 25 священників УПЦ 10 грудня 2013 р., в якому вони виступили за інтеграцію з

Європою та її цінностями, в основі яких закладені християнські цінності [15].

Помітною була участь Української Греко-Католицької Церкви в подіях на Майдані, про що свідчить офіційний лист Міністерства культури України від 03.01.2014 р. (№ 1/3/13–14) за підписом Тимофія Кохана. У документі зазначалося, що УГКЦ нібито порушує вимоги законодавства України щодо свободи совісті та діяльності релігійних організацій, що стало підставою для попередження про можливість відкликання її діяльності. За словами предстоятеля УГКЦ митрополита Святослава (Шевчука), така реакція органів державної влади була безпосередньо пов'язана з активною підтримкою Майдану церковними структурами [6].

На противагу УПЦ, УПЦ КП вирішила активно підтримувати Майдан. Зокрема, коли 30 листопада 2013 р. силовики розігнали мирну студентську демонстрацію, протестувальники знайшли прихисток саме у Свято-Михайлівському монастирі, що належить УПЦ КП. Пізніше ж предстоятель УПЦ КП, патріарх Філарет (Денисенко) благословив духовенство на участь у Майдані. Такими діями УПЦ КП розраховувала завоювати прихильність громадянського суспільства і досягти вигідніших умов для подальшого розвитку [9].

Успіх Майдану сприяв не лише поваленню режиму Януковича та організації демократичних виборів, а й зміцненню національного дискурсу, де ідеї націоналізму стали домінуючими у публічній сфері. Однією з важливих цілей у цьому контексті стало питання створення Помісної української православної церкви, яку активно пропагували патріарх Філарет (Денисенко) та УПЦ КП, з надією на здобуття канонічного статусу у православному світі.

В умовах нових політичних реалій, національних та міжнародних викликів, духовна незалежність українських церков вийшла на передній план. Вона стала не лише необхідною складовою політичного суверенітету, але й важливою складовою культурної та соціальної

інтеграції України з європейським співтовариством. Саме цей процес сприяв активізації питання створення Єдиної Помісної церкви, яка стала одним із основних етапів на шляху розвитку української державності та її євроінтеграційних прагнень.

За період незалежності наша держава так і не здобула міжконфесійного миру й припинення конфліктів на релігійному ґрунті. Україна – одна з найбільших православних держав світу, тому надання 6 січня 2019 р. довгоочікуваного Томосу українській церкві – історична і канонічна справедливість [10: 408]. Ця подія стала вагомим моментом не лише для вітчизняного православ'я, але й для української нації загалом. Традиційно церковні інституції брали активну участь у державних процесах, спрямовуючи зусилля на забезпечення належного статусу церкви та створення сприятливих умов для її функціонування в суспільстві. Відтак, питання помісності українського православ'я завжди тісно перепліталось з характером взаємодії церкви і державної влади [3].

Сучасні тенденції глобального розвитку вказують на посилення ролі націоналізму як механізму протидії імперському, неоімперському та асиміляційним впливам. Націоналізм, базуючись на принципах рівності всіх народів, незалежно від їхньої чисельності чи історичних обставин, стає значимим інструментом утвердження національної ідентичності. У цьому контексті Помісна православна церква України відіграє важливу роль як духовна опора національної ідеї, платформа для культивування суспільних цінностей та зміцнення культурної ідентичності. Завдяки цим процесам українська нація може посилити внутрішню єдність, усвідомити власну гідність та повноцінно реалізувати своє право на участь у світовій цивілізаційній спільноті.

Крім того, духовна автономія, яку символізує створення Помісної православної церкви, гармонійно вписується у європейський вектор розвитку України. Цей вектор базується на демократичних цінностях, повазі до

культурної багатоманітності та утвердженні прав народів на самовизначення. Помісна церква, як духовний і соціокультурний чинник, сприяє посиленню ролі України на міжнародній арені, формуючи унікальний образ держави, здатної відстоювати свою незалежність і культурну самобутність. Особливо значущою ця роль стає в умовах російської агресії, коли Помісна церква виступає моральним і духовним оплотом для українського суспільства, підтримуючи його згуртованість та опір зовнішнім викликам.

Водночас духовна автономія України неможлива без поглиблення міжрелігійного діалогу, який стає важливим інструментом зміцнення національної єдності та ідентичності. Діалог між різними християнськими конфесіями не лише сприяє подоланню внутрішніх суперечностей, а й створенню спільного духовного простору, що є надзвичайно важливим для врегулювання напруженості між ПЦУ та іншими православними громадами, включаючи УПЦ та послідовників патріарха Філарета (Денисенка), у котрого виникли розбіжності із керівництвом ПЦУ. Розв'язання цих питань сприятиме консолідації українського православ'я та зміцненню його ролі у суспільстві.

Крім того, важливим аспектом є інтеграція Української греко-католицької церкви в загальний контекст помісності. Її тісні зв'язки із західною християнською традицією можуть стати мостом для формування діалогу між православним і католицьким світами, що, у свою чергу, зміцнить позиції України як незалежної і самобутньої держави. Така співпраця сприятиме не лише духовній, але й культурній інтеграції України з європейським простором, що є важливим елементом її подальшого розвитку.

Релігія повинна сприйматися як важливий соціальний інтегратор, механізм, що консолідує суспільство, адже вона проголошує систему цінностей та етичних настанов. Будучи однією із ключових соціальних інституцій, релігія активно долучається до суспільних процесів через

різноманітні форми соціального служіння. Лише при порозумінні у релігійному середовищі можна забезпечити соціальну стабільність, тому конфесійні спільноти необхідно активно залучати до діалогу. Як зазначає український релігієзнавець, професор В. Докаш, "функціонування та активізація соціальної діяльності Церков як гаранта суспільної єдності можливі завдяки встановленню продуктивних форм комунікації та співпраці між ними" [5: 120–125].

Втім, зважаючи на відсутність запиту на об'єднання церков у сучасному українському суспільстві та низьку готовність до цього з боку ПЦУ та УПЦ, не слід надмірно сподіватися на швидкий процес єднання. Це завдання, яке може тривати десятиліттями. Кожна сторона повинна діяти відповідно до своїх можливостей: держава – забезпечувати належні умови для розвитку релігійного життя, ПЦУ – зміцнювати свою канонічну та духовну роль, а громадянське суспільство – підтримувати процеси консолідації та толерантності. Усі ці зусилля мають бути спрямовані на одну мету – створення Єдиної Помісної православної церкви в Україні [13: 260–261], котра стане потужним інструментом національної ідентифікації та стабільності, зміцнюючи духовний фундамент українського суспільства.

Незважаючи на посиленні тенденції до секуляризації як у світі загалом, так і в Україні, держава повинна активно підтримувати процес будівництва Помісної церкви та налагодження міжрелігійного діалогу з метою забезпечення релігійної безпеки та духовної незалежності. Влада повинна створювати умови для об'єднання православних церков, щоб кожен відчував себе комфортно. У цьому контексті слід відзначити ухвалений 20 серпня 2024 р. закон "Про захист конституційного ладу у сфері діяльності релігійних організацій", що передбачає заборону релігійних організацій, пов'язаних із РФ. "Незалежна країна, незалежний народ мають бути незалежними також і духовно" [7], – зазначив Володимир Зеленський під час спілкування зі Вселенським Патріархом

Варфоломієм, коментуючи цей нормативний акт. Такий крок має на меті забезпечити захист національних інтересів, безпеку та суверенітет України, а також посилити відповідність законодавства країни до європейських стандартів у сфері безпеки та захисту прав людини. Важливо підкреслити, що цей процес не лише сприяє безпеці держави, але й демонструє прагнення України до європейських цінностей, зокрема до верховенства права та захисту громадян від зовнішнього впливу.

Водночас, прийняття цього закону також ставить перед державою завдання забезпечити рівновагу між безпекою і правами людини, зокрема свободою віросповідання. У зв'язку з цим, необхідно здійснювати процедуру припинення діяльності організацій, пов'язаних із РФ, дотримуючись принципів релігійної толерантності і поваги до прав громадян, щоб уникнути випадків дискримінації та забезпечити свободу віросповідання для всіх вірян України.

Висновки. Вплив потенційної духовної незалежності на євроінтеграційні процеси є очевидним і багатогранним. Він залишається до кінця невивченим, що має призводити до подальших наукових розвідок цієї проблеми. Духовна незалежність сприяє формуванню чіткої ідентичності нації. Це є ключовим чинником для інтеграції в європейське співтовариство. Євроінтеграція, у свою чергу, базується на принципах свободи, рівності та поваги до прав людини, а духовна автономія є їх важливим доповненням у контексті захисту культурних та релігійних особливостей України. Взаємодія духовної незалежності і євроінтеграції полягає у створенні суспільства, яке цінує свою самобутність, але водночас відкрите до сприйняття

європейських стандартів. Свобода віросповідання та релігійна толерантність стають важливими компонентами розвитку громадянського суспільства, що є невід'ємною частиною інтеграційних процесів. Ці принципи допомагають долати упередження, формувати взаємоповагу та консолідувати суспільство в умовах викликів сучасності.

Значний вплив церкви на євроінтеграційні процеси в Україні був значним ще під час Революції Гідності, коли релігійні інституції стали потужним моральним і духовним оплотом для українців у боротьбі за європейські цінності та демократію. Підписання Томосу про автокефалію Православної церкви України стало знаковою подією, яка підкреслила духовну незалежність України та її відданість європейським ідеалам. Разом з тим, новий закон про заборону діяльності певних релігійних організацій в Україні посилив захист національної безпеки, створивши додаткові умови для стабільності та розвитку в умовах зовнішніх загроз.

Отже, створення Єдиної Помісної церкви в Україні має не лише релігійне значення, але й безпосередньо впливає на національну безпеку та духовну єдність країни. Помісна церква стає важливим елементом у підтримці національної ідентичності та в процесах інтеграції до європейського співтовариства, адже вона сприяє консолідації суспільства, утвердженню принципів релігійної толерантності та громадянської злагоди. Тому важливо налагоджувати діалог між різними конфесіями та продовжувати будувати сильну та незалежну Помісну церкву, яка буде сприяти стабільності та духовному зростанню нації, а також інтеграції України в європейське співтовариство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. У 4-х т. Т. 3. Київ: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 1998. 390 с.
2. Геополітичні орієнтації населення і безпека України: За даними соціологів. Київ: ТОВ "Друкарня "Бізнесполіграф"", 2009. 79 с.
3. Григорович Л. С. Помісна православна церква як чинник становлення та розвитку української нації: дис. канд. філос. наук: 21.03.01 – гуманітарна і політична безпека держави. Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2007. 198 с.

4. Державний департамент у справах національностей та релігій. Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 01.01.2013. URL: https://risu.ua/php_uploads/files/articles/ArticleFiles_51768_Forma1_2013.pdf (дата звернення: 21.12.2024).

5. Докаш В. Міжрелігійний діалог як фактор суспільної свідомості. *Релігія та соціум*. № 2 (4). 2010. С. 120–125.

6. Заява Глави УГКЦ з приводу листа Міністерства культури України щодо підстав для припинення діяльності релігійних організацій. УГКЦ Святослав, Верховний Архієпископ Києво-Галицький, Глава Української Греко-Католицької Церкви. URL: <https://docs.ugcc.ua/1313/> (дата звернення: 01.03.2024).

7. Володимир Зеленський провів телефонну розмову зі Вселенським Патріархом Варфоломієм. *Президент України. Офіційне інтернет-представництво*. URL: <https://president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-proviv-telefonnu-rozmovu-zi-vselsenskim-p-95217> (дата звернення: 01.02.2025).

8. Калениченко Т. Релігійна складова суспільно-політичного конфлікту кінця 2013–2017 рр. в Україні нації: дис. канд. філос. наук: 09.00.11 – релігієзнавство. Нац. Пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2018. 198 с.

9. Кисельов О. Між релігією та політикою: Роль і місце православних церков на Майдані. *Україна модерна. Міжнародний інтелектуальний часопис*. URL: <https://uamoderna.com/md/mizh-religieyu-ta-politikoju-rol-i-misce-pravoslavnix-cerkov-na-majdani/> (дата звернення: 01.02.2025).

10. Кобетяк А. Р. Релігійна політика України на шляху формування Помісної православної церкви: монографія. Житомир: ТОВ "Видавничий дім "БукДрук"", 2022. 484 с.

11. Кобетяк Т. Р. Вплив церковних інституцій на процеси євроінтеграції в Україні. *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень*. Збірник наукових праць з матеріалами VIII Міжнародної наукової конференції. Вінниця: "UKRLOGOS Group". 2025. С. 409–411.

12. Майдан і Церква. Хроніка подій та експертна оцінка. За ред. Л. Филипович та О. Горкуші. К.: Самміт-Книга, 2014. 654 с.

13. Мельничук І., Гудь Б. Як об'єднати українське православ'я? *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2024. Вип. 18. С. 254–262.

14. Несправа М. В. Вплив релігійних чинників на євроінтеграцію. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2014. № 2 (17). С. 162–167.

15. Перемагай зло добром – звернення священнослужителів 10.12.2013 р. URL: <http://www.kiev-orthodox.org/site/events/4963/> (дата звернення: 01.02.2025).

16. Українська православна церква (ПЦУ). *Офіційний сайт*. URL: <https://patriarchia.org.ua/istoriya/> (дата звернення: 01.02.2025).

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Vlasovskyi, I. (1998). *Narys istorii Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy*. [A brief history of the Ukrainian Orthodox Church]. U 4-kh t. T. 3. Kyiv: Vydannia Kyivskoi Patriarkhii Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy Kyivskoho Patriarkhatu (in Ukrainian).

2. Neopolitychni oriientatsii naselennia i bezpeka Ukrainy: Za danymy sotsiologiv. (2009). [Geopolitical orientations of the population and the security of Ukraine: According to sociologists]. Kyiv: TOV "Drukarnia "Biznespolihraf" (in Ukrainian).

3. Hryhorovych, L. S. (2007). *Pomisna pravoslavna tserkva yak chynnyk stanovlennia ta rozvytku ukrainskoi natsii*. [The Local Orthodox Church as a Factor in the Formation and Development of the Ukrainian Nation]. Dys. kand. filoz. nauk: 21.03.01 – humanitarna i politychna bezpeka derzhavy. Nats. in-t strateh. doslidzh. Kyiv (in Ukrainian).

4. Derzhavnyi departament u spravakh natsionalnostei ta relihii. Zvit pro merezhu tserkov i relihiinykh orhanizatsii v Ukraini stanom na 01.01.2013. [State Department for Nationalities and Religions. Report on the network of churches and religious organizations in Ukraine as of

01.01.2013]. URL: https://risu.ua/php_uploads/files/articles/ArticleFiles_51768_Forma1_2013.pdf (last accessed: 21.12.2024) (in Ukrainian).

5. Dokash, V. (2010). Mizhrelihiinyi dialoh yak faktor suspilnoi svidomosti. [Interreligious dialogue as a factor of social consciousness]. *Relihiia ta sotsium*. № 2 (4). 2010. S. 120–125 (in Ukrainian).

6. Zaiava Hlavy UHKTs z pryvodu lysta Ministerstva kultury Ukrainy shchodo pidstav dlia prypynennia diialnosti relihiinykh orhanizatsii. [Statement of the Head of the UGCC regarding the letter from the Ministry of Culture of Ukraine regarding the grounds for terminating the activities of religious organizations]. UHKTs Sviatoslav, Verkhovnyi Arkhyiepyskop Kyievo-Halytskyi, Hlava Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy. URL: <https://docs.ugcc.ua/1313/> (last accessed: 01.03.2025) (in Ukrainian).

7. Volodymyr Zelenskyi proviv telefonnu rozmovu zi Vselenskym Patriarkhom Varfolomiem. [Volodymyr Zelensky had a telephone conversation with Ecumenical Patriarch Bartholomew]. *Prezydent Ukrainy. Ofitsiine internet-predstavnytstvo*. URL: <https://president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-proviv-telefonnu-rozmovu-zi-vselenskim-p-95217> (last accessed: 01.02.2025) (in Ukrainian).

8. Kalenychenko, T. (2018). Relihiina skladova suspilno-politychnoho konfliktu kintsia 2013–2017 rr. v Ukraini natsii. [The religious component of the socio-political conflict of late 2013–2017 in Ukraine]. *Dys. kand. filoz. nauk: 09.00.11 – relihiieznavstvo. Nats. Ped. un-t im. M.P. Drahomanova. Kyiv* (in Ukrainian).

9. Kyselov, O. Mizh relihiieiu ta politykoiu: Rol i mistse pravoslavnykh tserkov na Maidani. [Between Religion and Politics: The Role and Place of Orthodox Churches on the Maidan]. *Ukraina moderna. Mizhnarodnyi intelektualnyi chasopys*. URL: <https://uamoderna.com/md/mizh-religieyu-ta-politikoyu-rol-i-misce-pravoslavnix-cerkov-na-majdani/> (last accessed: 01.02.2025) (in Ukrainian).

10. Kobetiak A. R. (2022). Relihiina polityka Ukrainy na shliakhu formuvannia Pomisnoi pravoslavnoi tserkvy: monohrafiia. [Religious Policy of Ukraine on the Path to the Formation of the Local Orthodox Church: Monograph]. Zhytomyr: TOV "Vydavnychiy dim "BukDruk"" (in Ukrainian).

11. Kobetiak T. R. (2025). Vplyv tserkovnykh instytutsii na protsesy yevrointehratsii v Ukraini. [The influence of church institutions on the processes of European integration in Ukraine]. *Tradytsiini ta innovatsiini pidkhody do naukovykh doslidzhen. Zbirnyk naukovykh prats z materialamy VIII Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii. Vinnytsia: "UKRLOGOS Group"*. S. 409–411 (in Ukrainian).

12. Maidan i Tserkva. Khronika podii ta ekspertna otsinka. (2014). [Maidan and the Church. Chronicle of events and expert assessment]. Za red. L. Fylypovych ta O. Horkushi. K.: Sammit-Knyha (in Ukrainian).

13. Melnychuk, I., Hud, B. (2024). Yak obiednati ukrainske pravoslavia? [How to unite Ukrainian Orthodoxy?]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Serii: Politolohiia. Vyp. 18*. S. 254–262 (in Ukrainian).

14. Nesprava, M. V. (2014). Vplyv relihiinykh chynnykiv na yevrointehratsiiu. [The influence of religious factors on European integration]. *Yevropeiskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*. № 2 (17). S. 162–167 (in Ukrainian).

15. Peremahai zlo dobrom – zvernennia sviashchennosluzhyteliv 10.12.2013 r. [Overcome evil with good – address of clergymen 12/10/2013]. URL: <http://www.kiev-orthodox.org/site/events/4963/> (last accessed: 01.02.2025) (in Ukrainian).

16. Ukrainaska pravoslavna tserkva (PTsU). [Ukrainian Orthodox Church (OCU)]. *Ofitsiynyi sait*. URL: <https://patriarchia.org.ua/istoriya/> (last accessed: 01.02.2025) (in Ukrainian).

Receive: March 05, 2025

Accepted: April 07, 2025